

KRONIKA

CHRONICLE

Dejiny Európy v 20. storočí sú vo významnej miere odrazom koncepčného rozvoja miest prostredníctvom územného plánovania, pričom ho rovnako využívali demokratické i diktátorské štátne režimy. Na žiadnom inom kontinente nebolo mestské plánovanie vnímané v takej veľkej miere ako politický nástroj. V niektorých prípadoch bol bezprostredný vplyv mestského plánovania veľmi obmedzený, pretože očakávania aktérov nezodpovedali realite a možnostiam doby. V iných prípadoch realizáciu znemožňovali občiansky protest, administratívna neschopnosť či korupcia. Výskum a poznanie dejín mestského plánovania tvoria preto jednu špecifickú perspektívu, prostredníctvom ktorej je možné nazerať na európsku spoločnosť v 20. storočí.

Paneurópske dejiny mestského plánovania v Európe 20. storočia ešte neboli napísané. Napriek tomu, že ide o spoločné dejiny, hoci vnútorne členité a plné vzájomných vplyvov, sú v súčasnej odbornej literatúre vnímané a interpretované spravidla vo fragmentovanej „národnej“ podobe. Navyše rozsiahle časti európskeho kontinentu bádajú dlho prehliadali, prípadne sa stali predmetom ich záujmu len v poslednom štvrtstoročí. Paneurópske dejiny mestského plánovania, ktoré by si kladli komplexné otázky a ktoré by prinášali etablovanie nových metodologických a metodických štandardov, ešte len začínajú nadobúdať svoju podobu.

Projekt urbanHIST má ambíciu uchopiť európske mestské plánovanie v 20. storočí ako spoločné dejiny, ktoré musia byť napísané komplexne. Prvýkrát sa v rámci výskumu spojili odborníci z rôznych európskych krajín a z rôznych vedných oblastí, aby realizovali inovatívny výskum a ponúkli metodicky náročné originálne výstupy. Ich zámerom je analyzovať a interpretovať obdivuhodnú premenu európskeho mestského plánovania v 20. storočí cez prizmu spoločných vývojových trendov a prienikov. Projekt ponúka 15 doktorandských miest a náročný medzinárodný kvalifikačný program ako predpoklad jedinečných výsledkov spolupráce tímu, ktorý je zložený z renomovaných i začínajúcich bádateľov.

Projekt urbanHIST profituje z jedinečnej infraštruktúry zapojených inštitúcií a ich doterajších výskumných výsledkov. Prijemcami dotácie sú štyri vysokoškolské pracoviská – Bauhaus-Universität Weimar, Universidad de Valladolid, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Blekinge Tekniska Högskola. Súčasťou konzorcia, ktoré vedú uvedení štyria príjemcovia, je ďalších 11 renomovaných pracovísk rôzneho typu (univerzity, občianske združenia, pracoviská akademických vied) z 8 európskych krajín.

Z obsahového hľadiska bude interdisciplinárny multiperspektívny výskum orientovaný: 1. na analýzu historiografie európskeho urbanizmu v 20. storočí a otázku konštituovania tejto vednej disciplíny, 2. na pochopenie komplexnosti vývojových trendov európskeho urbanizmu 20. storočia a 3. na problém mestského plánovania ako nástroja rastu európskej spoločnosti. K odborným aktivitám projektu je možné priradiť plánované stáže, mobility, hosťovské prednášky, aktívnu účasť na podujatiach európskeho významu a sériu vlastných interných odborných workshopov. Výsledky práce projektového tímu budú priebežne diseminované prostredníctvom vlastnej webovej stránky projektu www.urbanhist.eu, ako aj prostredníctvom sociálnych sietí, prípadne projektového newsletteru. Jednotlivé aktivity projektu sa budú realizovať vďaka finančnej dotácii Európskej komisie od októbra 2016 do septembra 2020.

Prof. Max Welch Guerra, Bauhaus-Universität Weimar
Assoc. Prof. Martin Pekár, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under the Marie Skłodowska-Curie grant agreement No 721933.

K súčasným trendom v slovenskej historiografii zaiste patrí aj výskum spoločenským elit. Nemalú úlohu pri takomto type výskumu zohráva aj dôležitosť genealogických väzieb, prepojenia príbuzenského vzťahu a tým aj pôsobenie významných rodín či rodov v spoločnosti. Tradične sa takéto výskumy primárne opierajú o písomné pramene, zvlášť súpisy či matriky. Obzvlášť nápomocné a málo preskúmané v tejto oblasti zostávajú hmotné pramene, ktoré pri genealogickom či biografickom výskume ostávajú na periférii záujmu a ich využitie preto zostáva len marginálne. Je však potrebné upozorniť, že rody a rodiny po sebe zanechávali nemalé množstvo hmotných produktov, ktoré sa v genealógii dajú celkom efektívne využiť. Preto aj hlavným cieľom vedeckej konferencie s názvom Pamiatky a genealógia bolo upriamenie pozornosti na pamiatky hmotného charakteru – muzeálne zbierky a predmety, rodové nehnuteľnosti, pamiatkové objekty a pod., a zároveň ich spropagovanie v ďalšom genealogickom výskume.

Organizátorom vedeckej konferencie sa stala Katedra archívniectva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty UK v Bratislave v spolupráci s Bratislavským okrášľovacím spolkom, pričom sa uskutočnila pod záštitou primátora Bratislavy, Iva Nesrovnala. Miestom konania bola Univerzitná knižnica na Ventúrskej ulici v bratislavskom Starom meste.

Program dvojdnového vedeckého podujatia bol rozdelený do šiestich samostatných sekcií na základe typu skúmaných hmotných prameňov a ich využitií v genealogickom výskume. Po privítaní hostí a účastníkov konferenciu svojou úvodnou prednáškou alebo skôr úvodným slovom, ako to sám prednášajúci pomenoval, otvoril profesor Ostravskej univerzity, Tomáš Krejčík, svojím zhrnutím o genealógii v historiografickom kontexte. Po úvodnej prednáške nasledoval prvý blok prednášok v rámci prvej sekcie s názvom Múzeum a genealogický výskum. V spomínanom bloku pracovníčky Múzea mesta Bratislavy, ktoré je najstarším múzeom s nepretržitou prevádzkou na Slovensku, s čím prítomných pochopiteľne prednášajúce účastníkov oboznámili, predstavili predmety zo zbierok Múzea mesta Bratislavy, na ktorých sa nachádzajú genealogické informácie. So všeobecnejšou prednáškou vystúpila Zuzana Francová, ktorá na mnohých príkladoch zo zbierok múzea demonštrovala využiteľnosť predmetov ako nástrojov ku genealogickému výskumu. O konkrétnejší príklad ju doplnila jej kolegyňa, Elena Kurincová, ktorá predstavila múzejné predmety prínosné pre bližší genealogický výskum spriaznených rodín Munker a Haerberle. Pri tejto príležitosti boli všetci účastníci konferencie pozvaní na prehliadku Múzea mesta Bratislavy, kde si po skončení prvého dňa konferencie mohli prezrieť spomínané predmety.

Druhá sekciu venujúcu sa podľa organizátorov málo využívaným a napriek tomu významným prameňom rodového výskumu – portrétom a fotografiami, otvorila Iva Paštrnáková, ktorá potenciál využitia rodinného portréту prezentovala na príkladoch kolekcií rodín Turzo-Nosický, Fleischer a Bossányi. S pomerne zaujímavým príspevkom k tejto téme sa predstavila Ingrid Halászová z Katedry dejín a teórie umenia Trnavskej univerzity. V príspevku s názvom *IL VERO RITRATTO...? Otázka „pravdivosti“ spodobenja na portrétoch uhorskej aristokracie v 16. – 17. storočí* pomerne presvedčivo ukázala, aké ťažké je veriť dobovému zobrazeniu uhorskej aristokracie, na ktorých tí istí členovia vyzerajú rozdielne, dokonca na pár príkladoch ukázala aj to, ako sa vyhotoviteľ portrétu pri jeho tvorbe inšpirovali predkom konkrétneho aristokrata, výsledkom čoho bola takmer totožná podoba portrétu s portrétom jeho predka. Odpoveď na otázku v názve príspevku teda bola po prednesení príspevku jednoznačná.

Pracovník z Múzea Červený kameň – Jozef Tihányi na problematiku rodinných portrétov ako rodového prameňa nazrel cez optiku jedného človeka – grófký Ludoviky Blundell-Užovič z obce Pečeňady. Grófká totiž na zadné strany portrétov svojich predkov vkladala vlastné poznámky a informácie, kto sa na jednotlivých portrétoch nachádza. Program pred obedom zavŕšili Monika Brincková s Miloslavou Borošovou Michalcovou niekoľkými poznámkami k portrétom rodiny Osterlamm z Levoče. Pozornosť zúčastnených upútal najmä jeden z nich, ktorý bol aj následne bližšie predstavený – *Dáma s kožušinou*. Portrét bol podrobený reštaurácii a zúčastnení boli pri tejto príležitosti zároveň oboznámení s tým, ako reštaurácia portrétu prebieha. Spomínaný portrét následne vyvolal ohlasy aj v diskusii, nakoľko prednášajúce portrét datovali

do polovice 18. storočia, no Igrid Halászová prezentovala svoj názor, kde na základe kompozície portréту určila, že portrét sa síce má tváriť ako keby bol zo spomínaného obdobia, no ide určite o mladšiu maľbu pochádzajúcu približne z prvej polovice 19. storočia.

Po prestávke sekciu ukončila Petra Medříková z Moravskej galérie v Brne, ktorá sa vo svojej prednáške zaoberala historickou portrétnou fotografiou ako genealogickým prameňom. Po stručnej prednáške o historickej fotografii sa prítomní utvrdili, aké dôležité je prepojiť český a slovenský výskum. Medříková uviedla ako príklad uhorského grófa Gézu Andrásyho, ktorého manželkou bola česká šľachtická Eleonora von Kaunitz. Na základe tohto aj iných zväzkov sa v českých zbierkach nachádzajú fotografie tak uhorských šľachticov, ako aj ich rodinných sídiel, početné fotografie zámku Betliar, či už neexistujúceho kaštieľa v Parchovanech na východnom Slovensku. Sekciu mal pôvodne podľa programu uzatvárať Miloš Hořejš, ktorý mal bližšie predstaviť albumy grófskej rodiny Czernin-Morzinovcov z 30. rokov 20. storočia, no kvôli pracovným povinnostiam svoju účasť odriekol.

Prvý konferenčný deň uzatvárala sekcia venujúca sepulkrálnym pamiatkam. Sekciu otvoril pracovník Národného biografického ústavu, Zdenko Ďuriška, ktorý svoju prednášku venoval náhrobníkom – špecifickom prameni pri výskume. Venoval sa identifikácii symbolov, nápisov, či epitafov uvedených na náhrobníkoch, pričom nezabudol uviesť, že náhrobníky často obsahujú aj informáciu o autorovi či firme, ktorá daný náhrobník realizovala. Za organizátorov sa v prvý deň konferencie predstavil Maroš Mačuha. V krátkosti predstavil dejiny trinitárskej rehole a históriu kostola sv. Jána z Mathy, pomenovaného po zakladateľovi rádu trinitárov. Osobitnú pozornosť venoval krypte vo vnútri kostola. Bratislavský okrášľovací spolok, ktorého je zároveň Mačuha výkonným riaditeľom, sa v súčasnosti stará o rekonštrukciu kostola. Svoju v poradí už druhú prednášku predniesla Miloslava Borošová Michalcová tentokrát v tandeme s Jana Pieckovou, v ktorej predstavili pietne miesta v kultúrnom kontexte od Thurzu po Poppera. Z pohľadu sepulkrálnych pamiatok svoj pohľad na košickú meštianku Žofiu Titili, ktorej náhrobok sa nachádza v Dóme sv. Alžbety v Košiciach, predstavila aj doktorandka Katedry histórie FF UP v Olomouci, Magdaléna Marjaková. V kontexte sepulkrálnych pamiatok predstavila nielen Žofiu Titili, ale aj členov jej rodiny. Prvý deň konferencie zavŕšil svojou prednáškou András Csuthy z Podunajského múzea v Komárne, v ktorej možnosti genealogického výskumu na základe pamiatok a rodových väzieb ukázal na príklade histórie malej obce Paňa v nitrianskom okrese.

Nakoľko sú rody a rodiny úzko späté so svojimi rezidenciami, organizátori sa rozhodli druhý deň konferencie otvoriť sekciou venujúcou sa práve rodovým rezidenciám a ich genealogickou identifikácii. Svojím príspevkom o rode Draskovichovcov a ich kaštieľom stojacom v Čachticiach, postavenom koncom 17. storočia, deň otvorila dvojica v zložení Tomáš Janura za Historický ústav SAV a súkromná výskumníčka Zuzana Zvarová. Nasledovala prednáška o obci Kunerad a s ňou spojenou šľachtickou rodinou von Ballestrem, ktorú predniesol Vladimír Majtan. Ku konkrétnym miestam sa viazali sa aj posledné dve príspevky sekcie. Pracovník Múzea Spiša v Spišskej Novej Vsi, Miroslav Števík, svoju prednášku venoval domov a majiteľom v Spišskej Novej Vsi koncom 18. storočia, Henrieta Žažová zase predstavila historické pamiatky v Rumanovej.

O tom ako je pri genealogickom a biografickom výskume dôležitá heraldika sa prítomní presvedčili v nasledujúcom bloku príspevkov. Pomocou ukážok rozličných poškodených či zaniknutých erbov na príklade mesta Bratislava blok zahájila Jana Oršuľová za Slovenské národné múzeum. Adriana Matejková zo Slovenského banského múzea ukázala, že portrét nemusí byť len významný prameňom rodového výskumu, ale aj užitočným heraldickým prameňom. Jej prednáška sa sústreďovala na portréty banskoštiavnických hlavných komorských grófov datovaných do 17. – 18. storočia. Pomerne nezvyčajný prameň – mortuáriá, čiže smútočné oznámenia do svojho príspevku zakomponovala Martina Hrdinová za Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR. Jej príspevok sa týkal identifikácii erbov na papierových, ako aj hodvábných smútočných oznámení na príklade zbierok Stredoslovenského múzea v Banskej Štiavnici. Po obedňajšej prestávke posledný príspevok predniesol Karel Müller, a to k problematike erbových vývodov na príklade šľachtických náhrobníkov z Moravy a českého Sliezska.

Dvojďňové vedecké podujatie uzatvoril blok venujúci sa netradičným a špecifickým genealogickým prameňom. Úvodného slova tejto sekcie sa ujal Frederik Federmayer, taktiež jeden z organizátorov konferencie. Vo svojom príspevku na tému *Postupy a problémy genealogickej identifikácie rodovej pamiatky z obdobia renesancie* prítomných presvedčil aj o tom, že historik potrebuje pri svojom výskume aj kúsok šťastia a priaznivú zhodu okolností. Jeho príspevok sa opieral o identifikáciu pokáľu spojeného aj s jeho vlastnou rodinou. Ako netradičný genealogický prameň prosopografického výskumu predstavil Jiří Brňovják z Ostravskej univerzity Knihu pamätí zo 17. storočia aristokrata Kryštofa Bernarda Skrbenského z Hříšte. V nasledujúcom príspevku Katarína Beňová z Katedry dejín a moderného umenia FF UK predviedla, že ku genealogickej identifikácii členov rodov a rodín sa dá využiť aj tak netradičný prameň, akým je kresbový album z prvej polovice 19. storočia. Svoj výskum v tomto smere prezentovala na príklade rodu Zichy-Ferraris z Rusoviec. Sledovať osudy rodín sa dá aj pomocou podpisov kameňárov na náhrobníkoch, pričom tomuto remeslu sa častokrát, tak ako na to upozornil vo svojom príspevku Daniel Pivko z PrF UK, venovali členovia rodín po celé generácie. Okrem spomínanej problematiky Pivko upozornil aj na skúmanie nápisov a kresbách na stenách kameňolomov. Na rodinu venujúcej sa jednému remeslu, konkrétne mlynárstvu, upriamila pozornosť aj pracovníčka Štátneho archívu v Nitre, Judita Szekeresová Kováčsová. Na príklade mlynu v Perede, dnes obed Tešedíkovo, predstavila nielen osudy rodiny Cypriána Lelovicsa, ale aj osud budovy mlyna v Perede v 20. storočí. V záverečnej prednáške svoj pohľad na skúmanie málo prebádanej problematiky Pivko upozornil aj na skúmanie netradičného prameňa, akým automobil je, prezentovala študentka Katedry histórie FF UPJŠ, Katarína Hromuláková.

Konferenciu uzatvorila záverečná diskusia, poďakovanie organizátorov a neformálne stretnutie účastníkov pri slávnostnom večeri spojeného s občerstvením a degustáciou vína. Na záver musíme skonštatovať, že konferencia svoj cieľ naplnila a priniesla mnoho podnetov k rozvoju moderného genealogického a rodového výskumu aj v medzinárodnom kontexte. Príspevky z konferencie budú publikované v rozšírenom čísle vedeckej ročenky WOCH, vydávanej Bratislavským okrášľovacím spolkom.

Bc. Katarína Hromuláková

STRETNUTIE MLADÝCH HISTORIKOV VI.: MIGRAČNÉ PROCESY V DEJINÁCH EURÓPY. KRÍZA ALEBO ÚSVIT CIVILIZÁCIE? [THE CONFERENCE OF YOUNG HISTORIANS VI.: MIGRATION PROCESSES IN EUROPE'S HISTORY. CRISIS OR THE DAWN OF CIVILIZATION?] KOŠICE 12. OKTÓBER 2016

Migrácia je fenomén, ktorý významným spôsobom zasahoval do rôznych aspektov života spoločnosti ako v minulosti, tak aj v súčasnosti. Dňa 12. októbra 2016 sa v historickej aule Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnil šiesty ročník doktorandskej konferencie s názvom *Stretnutie mladých historikov VI.: Migračné procesy v dejinách Európy. Kríza alebo úsvit civilizácie?* Organizácie konferencie sa už tradične podujala Katedra histórie FF UPJŠ v Košiciach v spolupráci s Historickým ústavom Slovenskej akadémie vied v Bratislave, Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV, Spoločenskovedným ústavom Centra spoločenských a psychologických vied SAV, Ústavom pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky a Collegium Carolinum v Mnichove.

Konferencie sa zúčastnilo celkovo pätnásť aktívnych účastníkov zo Slovenska, Česka, Poľska a Srbska, čím nadobudla medzinárodný charakter. Odbornými garantmi konferencie boli PhDr. Eva Kowalská, DrSc., PhDr. Rastislav Kožíak, Ph.D., PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., doc. PaedDr. Martin Pekár, Ph.D., prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc., prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D. a Dr. Martin Zückert. Konferenciu slávnostne otvoril za organizačný výbor Mgr. Martin Počátko, ktorý následne odovzdal slovo dekanke FF UPJŠ prof. PhDr. Olge Orosovej, CSc. a vedúcemu Katedry histórie FF UPJŠ doc. PaedDr. Martinovi Pekárovi, Ph.D.

Obaja privítali účastníkov, poďakovali organizátorom konferencie a popriali im úspešné a bezproblémové konanie celého podujatia v pozitívnej atmosfére.

Aj tento rok bol uplatňovaný tzv. garantský systém, teda kritické hodnotenie príspevkov garantmi jednotlivých blokov. Konferencia bola rozdelená do dvoch sekcií a šiestich blokov. Príspevky boli rozdelené do blokov podľa tematickej nadväznosti, pričom po každom bloku nasledoval hodnotiaci komentár garanta príslušného bloku a krátka diskusia.

V prvej sekcií, ktorá prebiehala vo veľkej zasadačke, otvoril moderátor Mgr. Martin Počátko prvý blok príspevkov, ktorého garantkou bola doc. PhDr. Lubomíra Kaminská, DrSc. S prvým referátom vystúpila Mgr. Terézia Tomašovičová (Ústav archeologie a muzeologie, Masarykova univerzita v Brne), ktorá sa vo svojom príspevku s názvom *Antropomorfná aplikovaná plastika centrálnej Európy ako odraz neolitizačného procesu* venovala formám kultúrnych zmien spôsobených migračnými procesmi a s ňou spojenými inováciami v materiálnej kultúre s prvým objavom keramiky. Samostatnou skupinou boli nádoby s aplikovanými antropomorfnými motívami, ktoré predstavovali spoločný prvok spájajúci celú postupne neolitizovanú oblasť. Téma *Romanizácia Vandalov v dobových prameňoch* sa venoval Mgr. Frederik Galambosi (Ústav klasických štúdií, Masarykova univerzita v Brne). V príspevku sa zamerail na politické, vojenské, náboženské a kultúrne stretý Vandalov s Rímskou ríšou počas migrácie, ich postupné usádzanie a začleňovanie sa na jej území. Mgr. Monika Humeňanská (Katedra histórie, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach) v príspevku s názvom *Príchod sarmatských kmeňov na územie Karpatskej kotliny* priblížila presuny novovzniknutých etník do neosídlených častí územia v okolí hraníc Rímskeho impéria a priblížila vplyv, ktorý mali tieto presuny na ďalší život etník. V referáte sa autorka zameraila konkrétne na sarmatské kmene.

V druhom bloku tejto sekcie sa úlohy moderátorky zhostila Mgr. Nikoleta Lattová, odborným garantom bol doc. PhDr. Michal Šmigel, PhD. Imigrácii a emigrácii v Srbsku sa venoval príspevok MA Nina Deliča (Inštitút histórie, Belehrad) *Konštantná imigrácia a emigrácia. Charakteristiky migračných procesov v Srbsku 1815 – 1914*. Autor priblížil, aký dopad mali migračné vlny na rôzne aspekty života v Srbsku, ktoré na začiatku 19. storočia bolo málo rozvinutou a riedko osídlenou krajinou, kde prichádzali prisťahovalci z okolitých oblastí kvôli pôde. Aj napriek meniacim sa ekonomickým a politickým pomerom prebiehali migračné vlny s vysokou intenzitou, no zažili aj priestorovú transformáciu. Zatiaľ, čo v prvej polovici 19. storočia prichádzali do Srbska prisťahovalci zo všetkých strán sveta, neskôr až do vypuknutia prvej svetovej vojny sa proces presídľovania sústredil na osi sever – juh (Srbsko – Osmanská ríša). Druhý príspevok *Príchod sudetských Nemcov do Bavorska. Prínos nemecké spoločnosti?* predstavila Mgr. Ludmila Tumašková (Historický ústav, Masarykova univerzita v Brne). Zameraila sa na vývoj vnímania príchodu šternberských Nemcov do konkrétnych obcí v Bavorsku, zmeny sociálneho postavenia vyhnanco a ich vplyv na zmenu charakteru spoločnosti kde sa presídlili a ako hodnotili situáciu a spoločnosť, v ktorej sa ocitli.

Posledný blok tejto sekcie otvorila moderátorka Mgr. Marianna Bobková, ktorá zaujala miesto po boku garanta PhDr. Oldřicha Tůmu, PhD. Mgr. Martin Posch (Historický ústav SAV, Bratislava) predstavil referát s názvom *Z utečenca vojakom: Cesty budúcich príslušníkov československého vojska na Západe do exilu*. Autor priblížil cesty exulantov slovenského pôvodu, ktorí sa v neskoršom období zúčastnili špeciálnych výsadek, na územie Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského štátu. Venoval sa aj rôznym motívom migrácie, často ovplyvnenými viacerými faktormi a poukázal aj na významný rozdiel v motivácii medzi odchodom vojakov do zahraničného vojska v počiatočnej fáze vojny a v jej závere. Témou *Slováci vo Francúzsku v čase reformného procesu v Československu* sa zaoberal Mgr. Martin Počátko (Katedra histórie, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach). Cieľom príspevku bolo poukázať na príčiny vzniku, vývoja, i činnosti československej emigrácie vo Francúzsku v rokoch 1948 – 1967. Na základe archívneho materiálu a vybraných udalostí sa autor snažil poukázať nielen na počty československého obyvateľstva, ktoré sa v tomto období rozhodlo emigrovať do Francúzska, ale i hlavné determinanty, ktoré ovplyvnili činnosť československej emigrácie vo Francúzsku v sledovanom období.

V druhej sekcií prebiehajúcej v historickej sále otvorila moderátorka Mgr. Lucia Gašparíková prvý blok, ktorého odbornou garantkou bola PhDr. Eva Kowalská, DrSc. Ako prvý vystúpil

Mgr. Adam Szabelski (Inštitút histórie, Univerzita Adama Mickiewicza, Poznaň) s referátom *An exile's life: Francis II. Rákóczi's stay in Turkey (1717 – 1735)*, v ktorom priblížil pôsobenie Františka II. Rákócziho po rakúsko-tureckej vojne v Bospore, na základe jeho listov a listov jeho komorníka. Nasledoval príspevok Mgr. Jakuba Wojtczaka (Inštitút histórie, Univerzita Adama Mickiewicza, Poznaň) s príspevkom *Forced migrations. Expulsion of Dypoldowicz family*. Vedenie rozdielnej politiky a boje o trón boli často príčinami konfliktov v panovníckych rodinách, čo viedlo k nútenej migrácii niektorých členov rodiny. Autor sa zamerával na vetvu Premyslovskej dynastie, rod Dypoldowicz a pokúsil sa poukázať na dôvody vyhostenia českých kniežat a ich dôsledky. Ako posledný v bloku vystúpil Mgr. Robert T. Tomczak (Inštitút histórie, Univerzita Adama Mickiewicza, Poznaň) s príspevkom *Náboženská a politická emigrace z Českého království do Velkopolska v 17. století*, v ktorom sa venoval emigrácii českej inteligencie do Veľkopoľska, pričom chcel poukázať na charakter exilu českých protestantov do Veľkopoľska, vplyv prisťahovalcov na kultúru a spoločnosť a taktiež obťažnosť asimilácie, čo následne viedlo ku konfliktu.

Moderátorka Mgr. Barbara Kacerová otvorila druhý blok tejto sekcie, ktorého garantom bol Dr. Martin Zückert. Ako prvá vystúpila Mgr. Marianna Bobková (Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, Košice) s referátom *Migrácia a zmeny štruktúry obyvateľstva (pohlavie, vek) v 2. polovici 20. storočia na príklade Košíc*, v ktorom zobrazila súvislosti medzi migráciou a vývojom populácie. Zamerala sa na biologickú štruktúru (pohlavie a vek) obyvateľstva, pričom ako príklad na zobrazenie dôsledkov migračných procesov si vybrala mesto Košice, ktoré v období socializmu predstavovalo významné industriálne centrum republiky a kde bol zaznamenaný najrapídnejší nárast populácie. Mgr. Jana Křehlíková (Historický ústav, Masarykova univerzita v Brne) priblížila *Osídlování českých vnitrozemských měst po druhé světové válce jako organizační problém obecních a místních samospráv*. Venovala sa konkrétnym aspektom, ktoré vyplynuli na povrch v súvislosti so znovu obsadzovaním nehnuteľností uvoľnených po odsune nemeckého obyvateľstva z miest, kde nemecké obyvateľstvo nepredstavovalo väčšinu. Poukázala na dopady jednotlivých opatrení zo strán nižších inšancií samosprávy na novovznikajúcu spoločnosť. Autorka si ako príklad vybrala mesto Brno a ako paralelu situáciu v českom pohraničí.

Posledný blok druhej sekcie otvorila moderátorka Mgr. Klara Kohoutová, ktorá predstavila odborných garantov Mgr. Kateřinu Čapkovú, Ph.D. a doc. PhDr. Tomáša Koziaka, Ph.D. Mgr. Michal Ďurčo (Historický ústav SAV, Bratislava) predstavil príspevok *Prechod neúspešne repatriovaných poľských židov cez Československo v roku 1946. Postoj čs. štátnych orgánov v kontexte k požiadavkám organizácie UNRRA*, v ktorom priblížil problém masívneho nelegálneho príchodu poľských židov do Československa v roku 1946, čím vyvolávali nevôľu československých úradov. Autor popísal tému, ktorá zobrazuje doteraz neprezentovaný obraz prístupu k neúspešným repatriantom nachádzajúcim sa v Československu po druhej svetovej vojne. S referátom *Deportácie židovských obyvateľov zo slovenských miest na fotografiách* vystúpil Mgr. Lukáš Katriňák (Katedra histórie, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach). Príspevok sa venoval prvej vlne deportácií židovských obyvateľov zo slovenských miest (počas nej bolo z územia Slovenska vyvezených takmer 58 000 Židov) na fotografiách. Autor analýzou a následnou interpretáciou vizuálnych prameňov sledoval, akým spôsobom vládna moc ovplyvňovala fotodokumentovanie deportácií. Aktuálnej téme sa venovala Mgr. Alžbeta Szomolaiová (Ústav orientalistiky – Historický ústav SAV, Bratislava) v príspevku *Európska migračná kríza 2015. Stret dvoch civilizácií – Demokracia vs. Islám*. Autorka sa venovala migrácii obyvateľov z chudobných častí sveta do krajín rozvinutej demokracie, zamerala sa na súčasnú blízkovýchodnú geopolitickú krízu, ktorá posilňovala imigračný prúd. Civilizačný stret dvoch svetov podľa vedcov spoločenských vied povedie k zintenzívneniu nacionalistických a pravicových hnutí v európskych štátoch, preto sa vynára otázka, či má imigrácia poskytovať viac príležitostí pre ekonomiku, alebo je to záťaž na sociálny systém európskych krajín.

Následne sa po diskusii v záverečnom bloku stretli v Historickej aule účastníci konferencie, kde si vypočuli vyhodnotenie podujatia zo strany odborných garantov blokov. Tí konštatovali každoročne sa zlepšujúcu úroveň príspevkov. Prednásajúcim vytkli dodržiavanie vymedzeného časového intervalu, ktorý často prekračovali, čím sa narušoval harmonogram konferencie. Ďalšie pripomienky sa týkali metodológie, ktoré sú základom pre písanie dizertačnej práce. Garanti tak upozornili účastníkov konferencie, aby posudky nebrali na ľahkú váhu, ale naopak,

aby ich využili pri ďalšom postupe pri tvorbe prác. Na záver konferencie boli všetci aktívni a pasívni účastníci pozvaní na neformálne stretnutie pri pohári vína.

Podakovanie za bezproblémový priebeh podujatia patrí celému organizačnému výboru a najmä jeho predsedom Mgr. Monike Humeňanskej a Mgr. Martinovi Počátkovi. Príspevky, ktoré prejdú recenzným konaním, budú publikované v zborníku.

Mgr. Barbara Kacerová

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

FAKTY, INTERPRETÁCIE, PAMÄŤ – WORKSHOP PRE ŠTUDENTOV HISTÓRIE
[FACTS, INTERPRETATIONS, MEMORY – WORKSHOP FOR THE STUDENTS OF HISTORY]
KOŠICE 18. OKTÓBER 2016

Katedra histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v spolupráci s Ústavom pamäti národa a Konrad Adenauer Stiftung – zastúpenie na Slovensku usporiadala 18. októbra 2016 v priestoroch Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach workshop pre študentov histórie pod názvom *Fakty, interpretácie, pamäť*.

Hlavným cieľom projektu bolo prostredníctvom prednášok odborníkov z praxe bližšie predstaviť študentom humanitných odborov a predovšetkým študentom histórie možnosti využívania metodiky národnej a kultúrnej pamäti na vyrovnávanie sa s totalitnou minulosťou a deformáciami identity jednotlivca, sociálnych skupín, ako aj národného a štátneho spoločenstva. Zámerom bolo sprostredkovať predovšetkým porozumenie a osvojenie si metodológie tvorby lokálnej, regionálnej i celospoločenskej pamäti.

V rámci podujatia vystúpili so svojimi prednáškami pracovníci Ústavu pamäti národa, inštitúcie, ktorej jednou z hlavných úloh je úplné a nestranné hodnotenie obdobia neslobody v 20. storočí. Prostredníctvom prvej prednášky predstavil Ondrej Podolec komunistickú legislatívu ako prostriedok porušovania ľudských a občianskych práv na Slovensku v druhej polovici 20. storočia. Na prvú prednášku následne nadviazali svojimi vystúpeniami ďalší prednášajúci, Branislav Kinčok, ktorý v praktickej rovine priblížil výskum a pramene k politickým monsterprocesom v Československu v 50. rokoch 20. storočia a Peter Jašek osvetľujúci výskum a pramene k politickým procesom v Československu v období normalizácie.

Súčasťou workshopu bola projekcia dokumentárneho filmu z produkcie ÚPN režiséra Juraja Brocka a Dana Ondruša s názvom *Ako som mal začať 3. svetovú vojnu*. Dokument predstavuje výpoveď Karola Noskoviča, jedného z tisícov väznených osôb totalitnou mocou v 50. rokoch 20. storočia. Osobný portrét Karola Noskoviča ako typický príklad podáva svedectvo o komunistickom systéme, v ktorom sa mnohé vymyslené obvinenia často premietli do mimoriadne prísnych trestov a tvrdého prenasledovania fiktívnych odporcov režimu. Projekcia filmu bola doplnená sprievodným slovom prednášajúcich. Na záver podujatia bol vytvorený priestor pre diskusiu a otázky študentov pre pracovníkov Sekcie vedeckého výskumu Ústavu pamäti národa.

Workshop pre študentov histórie vytvoril priestor nielen pre komplexnejšie predstavenie využívania metodiky národnej a kultúrnej pamäti v historickom výskume ako nástoja na vyrovnávanie sa s totalitnou minulosťou, ale sprostredkoval študentom i praktické informácie pre ich vlastný výskum v Archíve ÚPN v Bratislave a využitie možností, ktoré jeho archívne fondy a dokumenty poskytujú.

Mgr. Zuzana Tokárová, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

AKTUÁLNE OTÁZKY VÝSKUMU NÁRODNOSTNEJ POLITIKY A NÁRODNOSTNÝCH VZŤAHOV
V 20. A 21. STOROČÍ. [CURRENT RESEARCH QUESTIONS OF THE MINORITY POLICY AND ETHNIC
RELATIONS IN THE 20TH AND 21ST CENTURY]
KOŠICE 14. – 15. NOVEMBER 2016

V dňoch 14. – 15. novembra 2016 sa v historickej sále Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnila konferencia s názvom Aktuálne otázky výskumu národnostnej politiky a národnostných vzťahov v 20. a 21. storočí,¹ ktorú organizovali riešiteľské inštitúcie projektu Centrum spoločenských a historických vied (CSPV) – Spoločenskovedný ústav Slovenskej akadémie vied (SAV) v Košiciach a Prognostický ústav SAV, Katedra histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (FF UPJŠ) a Katedra politológie FF UPJŠ. Stretnutie bolo rozdelené do štyroch tematických blokov, v ktorých postupne odznelo 15 referátov.

Po úvodnom slove organizátorov konferencie otvoril zodpovedný riešiteľ projektu Štefan Šutaj z CSPV – Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach prvý panel s názvom *Tendencie vývoja etnických vzťahov na Slovensku – Národnostná politika ako predmet vedeckého výskumu* so svojím príspevkom *Tendencie výskumu národnostných vzťahov a národnostnej politiky na Slovensku*. V referáte predstavil samotný projekt, jeho ciele a riešiteľov, priblížil ďalšie projekty, ktoré mu od roku 1998 predchádzali a nakoniec projekty, ktoré naňho budú nadväzovať. Na prvý príspevok nadviazal tematicky druhý referát s názvom *Reflexia stavu a vývoja etnických vzťahov na Slovensku: k možnostiam empirického výskumu*, ktorého autormi boli vedeckí pracovníci CSPV – Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach Jozef Výrost a Michal Kentoš. J. Výrost poznamenal, že téma etnicity nie je témou minoritnou, ale naopak je témou dominantnou v rámci európskeho kontextu, pričom poukázal na základné dokumenty týkajúce sa postavenia menšín, európske inštitúcie a združenia venujúce sa právam menšín. M. Kentoš prezentoval ciele projektu z hľadiska sociálnej psychológie a výskumný súbor, ako napr. vzťah majorita a minorita, vzťah k migrantom, aktuálne otázky politického života, či vnímanie bezpečia.

V príspevku *Etnické vzťahy na Slovensku a ich prezentovanie vo vybraných časopisoch* sa Jana Šutajová z Katedry politológie Filozofickej fakulty UPJŠ venovala historickým témam, ktorým sa v politologických časopisoch autori venujú pomerne často. Pri týchto témach ide predovšetkým o vnímanie etnicity, či česko-slovenských vzťahov, prípadne ide o menšiny v rôznych obdobiach. Následne sa zamerala na aktuálne témy v politologických časopisoch, ako identita a občianstvo, migrácia a islam, postavenie menšín na Slovensku a v ďalších krajinách. Pri téme recenzii v politologických časopisoch si prednášajúca pripravila skrátený prehľad, pričom podrobnejšie sa bude tejto téme venovať v zborníku.

Alexander Mušínska z Prognostického ústavu SAV vo svojom referáte *Niekoľko poznámok k problematike výskumu Rómov na Slovensku po roku 1989* poznamenal, že v súčasnosti máme na Slovensku dve akademické inštitúcie zaoberajúce sa rómskou problematikou, pričom historici sa tejto téme venujú len okrajovo. Ako uviedol, v porovnaní s Českom chýba na Slovensku výskum rómskeho jazyka, absentujú aj pravidelné periodiká, bibliografie a historické práce. Príspevok bol zaujímavý najmä netradičným prezentovaním ukážok publikačných výstupov priamo počas prednášky. Prvý blok príspevkov uzavrel Branislav Šprocha z Výskumného demografického centra CSPV SAV s referátom *Demografický obraz osôb rómskej národnosti na Slovensku v sčítaní obyvateľov, domov a bytov 2011 (s dôrazom na kohortnú analýzu plodnosti)*. V príspevku prezentoval sčítanie obyvateľov v roku 2011, pričom poukázal na absenciu komplexnejšej analýzy dát týkajúcich sa rómskej menšiny. Autor sa preto rozhodol spracovať demografický obraz rómskej menšiny, zamerlal sa na reprodukčné správanie rómskych žien, ich vekovú štruktúru, vzdelanie, zo štatistického hľadiska na podiel slobodných, rozvedených, ovdovelých, podiel zamestnaných, študentov, dôchodcov. Podrobnejšie výsledky odprezentuje v zborníku. Po prednesení referátov nasledovala bohatá diskusia a krátka prestávka na občerstvenie.

1 Konferencia je súčasťou riešenia projektu APVV-15-0475 *Tendencie vývoja etnických vzťahov na Slovensku (komparatívny výskum národnostnej problematiky v rokoch 2004 – 2020)* – (TESS2).

Druhý blok príspevkov *Slováci a Maďari v zahraničí* otvorila Mária Homišinová z CSPV – Spoločenskovedného ústavu SAV s referátom *Sociolingvistické aspekty skúmania slovenskej minority v zahraničí (Maďarsko, Chorvátsko, Srbsko, Rumunsko)*. V príspevku najskôr vysvetľovala rozdiel medzi sociolingvistikou a sociológiou jazyka. Priblížila výskum sociolingvistiky v podobnom projekte, ktorého cieľom bolo vytvoriť reálny obraz hovorenej slovenčiny v prostredí, v ktorom slovenská mládež používa spisovnú reč ako formu spoločenského styku, jeho základnú koncepciu, metódy výskumu, hlavný cieľ a čiastkové ciele.

Nasledoval príspevok Karin Penzšešovej z Historického ústavu SAV v Bratislave *Slovenská menšina v kráľovskej Juhoslávii v rokoch 1919 – 1941. Vnútroštruktúrna a zahraničnopolitické aspekty*. Vývoj postavenia slovenskej menšiny v Juhoslávii rozdelila do dvoch fáz, na politický život a kultúrnu sféru vojvodinských Slovákov. Venovala sa politickému postaveniu Slovákov v Juhoslávii, ich vzťahu k Československu, politickému programu, prvej ústave a Strane Slovákov v Srbsku, spolkovéj činnosti slovenskej menšiny v Juhoslávii. Tretí príspevok s názvom *Prejavý národnostnej identity slovenskej menšiny v Maďarsku v druhej polovici 20. storočia* patril Soni Polónyovej z Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Objasnila rozdiel medzi pojmom národnostná a etnická identita, priblížila faktory formujúce identitu Slovákov v Maďarsku a formovanie identity Slovákov v Maďarsku (náboženstvo, asimilácia, migrácia, symboly, organizácie, kultúrne podujatia, literatúra). Priblížila vplyv migračných procesov po druhej svetovej vojne, ako napr. výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom ovplyvnila formovanie identity Slovákov v Maďarsku.

Prvý deň konferencie uzavrela Zlatica Sápsová z CSPV – Spoločenskovedného ústavu SAV s príspevkom *Politická elita v Maďarsku a zahraniční Maďari (po roku 1989)*, v ktorom vysvetľovala výskumné útvary v Maďarsku venujúce sa výskumu menšín a aktuálne výskumné témy, ako napr. národnopolitické otázky v Maďarsku v jednotlivých obdobiach, ideológia národa. Zdôraznila, že v maďarskej historiografii nebola dostatočne venovaná pozornosť zahraničným Maďarom žijúcim za hranicami svojej krajiny. Po skončení druhého bloku nasledovala diskusia, po ktorej organizátori ukončili prvý deň konferencie a pozvali prednášajúcich a hostí na čašu vína a občerstvenie.

Druhý deň konferencie pokračoval tretím blokom, ktorý sa venoval právnym aspektom postavenia národnostných menšín. Prvým rečníkom bol Ladislav Orosz z Ústavného súdu Slovenskej republiky. Témou referátu boli *Národnostné menšiny a činnosť Ústavného súdu v rokoch 2004 – 2016*. So vzrastajúcou judicializáciou politiky na Slovensku je podľa neho zaujímavé sledovať analýzu súdnych orgánov, ktorá môže byť výborným barometrom pri posudzovaní spoločnosti, problematika národnostných menšín nevynímajúc. Príkladmi aktuálnych právnych dilem a káuz týkajúcich sa menšín priblížil autor túto problematiku aj neprávnickej časti publika.

Právnym pohľadom na skúmaný problém sa zaoberal aj nasledujúci príspevok *Aktuálne problémy výskumu právného postavení menšín v ČR* Jana Kuklíka, dekana Právnickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe a jeho spolupracovníka Reného Petráša taktiež z PF Karlovej univerzity v Prahe. R. Petráš na začiatku ospravedlnil neúčast svojho kolegu. Referát sa zaoberal súčasnou situáciou právného postavenia menšín v Českej republike, kde odborníkov na problematiku je málo a tiež okruhmi výskumu, ktorému sa je potrebné venovať (napr. historické aspekty právného postavenia menšín, výrazné rozdiely medzi menšinami, ústavnoprávne, správneprávné a medzinárodnoprávne aspekty postavenia menšín, fungovanie menšinových výborov na miestnej úrovni a pod.). Posledným príspevkom prvého bloku bol príspevok Heleny Noskovej z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky na tému *Srovnávání právního postavení národnostných menšín v Československu v letech 1945 – 1992 a postavení národnostních menšín v České republice po roce 1993*. Príspevok sa zaoberal menšinami žijúcimi na území Československa a neskôr Česka a Slovenska. Ku každej menšine autorka spomenula základné informácie ako ich organizácie, združenia, časopisy, ak majú tak aj školstvo, spolky a pod. Nestihla sa vyjadriť ku každej spomenutej menšine, no v plánovanom konferenčnom zborníku budú informácie kompletne. V diskusii sa zúčastnení snažili odpovedať na rôzne otázky, či už z právnického, alebo historického pohľadu.

Úvodný príspevok posledného bloku *Historické aspekty postavenia menšín* predniesol Petr Bednařík z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Venoval sa téme *Postavení židovského obyvatelstva*

v českých zemích ve 20. a na začátku 21. století. Chronologicky popísal postavenie židov s dôrazom na obdobie druhej republiky a po druhej svetovej vojne. Predposledný príspevok sa venoval taktiež židovskej problematike, konkrétne v rokoch 1945 – 1953 na Slovensku v kontexte národnostnej politiky. Prenášajúcim bol Michal Šmigel z Katedry histórie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. V príspevku s názvom *Otázky okolo židovskej otázky na Slovensku (1945 – 1953)* v kontexte povojnovej národnostnej politiky prezentoval projekty Banskobystrickej katedry histórie zaoberajúce sa danou problematikou a v skratke popísal stav židovskej komunity na Slovensku po druhej svetovej vojne. Ďalej sa zaoberal fázami židovskej otázky a najväčšími protižidovskými vystúpeniami. V závere spomenul, že politika Slovenska sa v predmetnom období voči židovskej komunite dá charakterizovať ako dvojkoľajná.

Petra Švardová, doktorandka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, predniesla posledný príspevok konferencie, v ktorom sa venovala *Sovietskym vojnovým pamätníkom a spomienkovým aktom víťazstva nad fašizmom*. Systematicky sa v svojom referáte venovala štyrom oblastiam, spoločným miestam pamäti, pamäti vojny a jej interpretáciám, oslavám a spomienkovým aktom a národným symbolom a národným naratívom. Diskusia na záver konferencie priniesla mnoho otázok a zaujímavých odpovedí. Š. Šutaj poďakoval všetkým zúčastneným a vyhodnotil konferenciu ako úspešnú. Konferencia naplnila cieľ a príspevky z nej budú publikované formou zborníka v slovenskom a anglickom jazyku.

Mgr. Barbara Kacerová, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Mgr. Lucia Heldáková, Spoločenskovedný ústav CSPV Slovenskej akadémie vied

„CENA VÍŤAZSTVA“. ODVLEČENIE OBČANOV ZO SLOVENSKA A ZO SUSEDNÝCH ŠTÁTOV DO ZSSR V ROKOCH 1944 – 1945 [“PRICE OF VICTORY”. ABDUCTED CITIZENS FROM SLOVAKIA AND NEIGHBORING COUNTRIES INTO THE USSR IN THE YEARS 1944 - 1945]
KOŠICE 24. NOVEMBER 2016

Fórum inštitút pre výskum menšín v spolupráci s Katedrou histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach usporiadali 24. novembra 2016 v priestoroch Historickéj sály Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom „Cena víťazstva“. *Odvlečenie občanov zo Slovenska a zo susedných štátov do ZSSR v rokoch 1944 – 1945*. Konferenciu slávnostne otvorili dekanka Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach prof. PhDr. Oľga Orosová, CSc. a generálny konzul Maďarska na Slovensku Attila Haraszi.

V rámci programu konferencie vystúpili domáci i zahraniční prednášajúci zo štyroch krajín (Slovensko, Maďarsko, Poľsko a Ukrajina). V dvoch blokoch bolo predstavených spolu deväť príspevkov v slovenskom a maďarskom jazyku sprevádzaných simultánnym tlmočením.

Prvý blok prednášok zahŕňoval príspevky orientujúce sa na otázky príchodu sovietskej moci do priestoru strednej Európy a jeho dopadov pre obyvateľov regiónu. V úvodnom príspevku Réka Kiss z Výboru národnej pamäti v Budapešti venovala pozornosť problematike sovietizácie Karpatskej kotliny po roku 1945. Mateusz Gniazdowski zo Strediska východných štúdií vo Varšave a Dariusz Rogut z Univerzity Jana Kochanowského v Piotrkówe Trybunalském priblížili v nasledujúcom príspevku problém odvlečenia občanov Poľska do Sovietskeho zväzu v rokoch 1944 – 1945. Bližšie načrtli kroky sovietskej okupácie a deportácie poľských občanov i príslušníkov armády do sovietskych táborov. Odvlečeniu Maďarov z Podkarpatskej Rusi na prelome roku 1944/1945 sa vo svojom referáte venovala Erzsébet Molnár D. z Ústavu Tibora Lehoczyho v Berehove a na problematiku vojnových zajatcov v súvislosti s výmenou obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom upriamili svoju pozornosť Štefan Šutaj a Barbara Kacerová, obaja z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Prvý blok konferencie uzavrel Béni Balogh, L. z Maďarského národného archívu – Štátneho archívu v Budapešti s príspevkom orientovaným na problém odvlečenia civilného obyvateľstva z územia Maďarska v časovom horizonte 1944 – 1945.

V druhom konferenčnom bloku odznali referáty zamerané na odvlečenie obyvateľstva zo Slovenska. Martin Pekár z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v spoločnom príspevku s Marekom Syrným z Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a Múzea SNP bližšie predstavil otázku Slovenska v povojnovej Európe. Stanislav Mičev z Múzea SNP v Banskej Bystrici následne priblížil problém Slovákov v systéme GUPVI v rokoch 1949 – 1956. Následne Attila Simon z Fórum Inštitútu pre výskum menšín v Šamoríne a Univerzity Jána Selyeho v Komárne spracoval tému odvlečenia Maďarov zo Slovenska, ako i reakcie československej vlády. Posledný príspevok konferencie sa sústreďoval na Gulagy a ženský fenomén, ktorý bližšie osvetlil Peter Juščák z Ústavu pamäti národa v Bratislave.

Problematika odvlečenia občanov zo Slovenska a zo susedných štátov do ZSSR v posledných rokoch druhej svetovej vojny a po jej skončení v sebe skrýva veľa nezodpovedaných otázok a množstvo tragických osudov, ktoré si zasluhujú našu pozornosť. Zmienená konferencia organizovaná na pôde Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach naplnila svoj vytýčený cieľ. Vyhodnotila doterajší stav parciálnych výskumov v danej problematike a zároveň odkryla mnohé súvislosti a prispela k dlhodobému úsiliu o poznanie tejto etapy našich národných dejín, ako aj dejín okolitých štátov. Najbližším cieľom organizátorov konferencie ostáva vydanie spoločného výstupu v podobe recenzovaného zborníka.

Mgr. Zuzana Tokárová, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach